nationalmuseum

Syn och seende

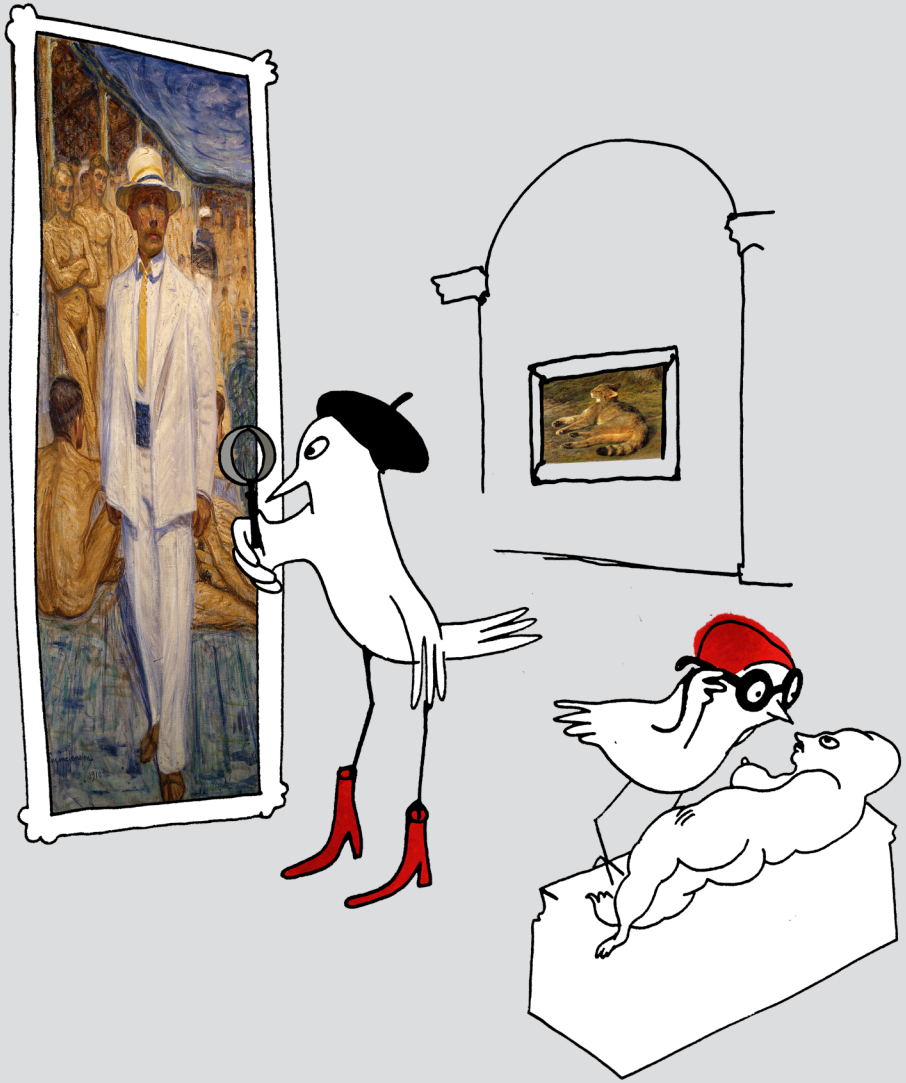

Oculus

Ögonen och synsinnet är otroligt bra på att berätta för oss om vår verklighet och om det vi ser runt omkring oss. Synen kan också luras och förvillas, men den kan även utmanas och tränas. Synen är ett bra redskap och en bra metod för lärande genom observation.

Genom att noga observera en bild eller ett föremål och se vad den berättar, får vi många svar men också frågor som kan utforskas vidare och som kan lära oss mer. I Pippi på konst finns det mängder av konstverk att titta på och reflektera över.

Här i kapitlet *Oculus* finns det förslag på hur man kan utmana ögat och titta på konst på olika sätt. Det finns också fler exempel på kluriga lura-ögat-bilder gjorda av Giuseppe Arcimboldo att bli inspirerade av, och några *Oculus*-fix att göra i klassrummet.

Fyra sätt att se på … *Blomsterstilleben med fruktkorg och ostron*

Här kommer tips på fyra olika sätt att titta på målningen *Blomsterstilleben med fruktskål och ostron*, som ni hittar på sidan 40 i boken. Naturligtvis kan dessa fyra sätt även användas på andra konstverk i boken.

Välj ett eller flera av sätten att se på bilden innan ni går vidare och läser texten *In i minsta detalj* på sidan 41. Bilden kommer att berätta massor för er! När ni sedan läser vidare i Pippi på konst kommer alla att vara välbekanta med just den här målningen. Kanske kommer det att finnas ännu mer tankar, frågor och funderingar som kommer upp när ni tittar på bilden igen? Dessa frågor kan du som lärare skriva ner och spara för att sedan undersöka vidare tillsammans med eleverna.

1. Titta lääääångsamt!

Pröva att bromsa in, stanna upp och titta på ett konstverk riktigt långsamt tillsammans. Att se riktigt långsamt och ge sig själv tid att hinna göra sina egna upptäckter brukar kallas för *Slow Looking*. Att berätta för varandra vad vi har sett och upptäckt är roligt och vidgar vår blick ännu mer. Ju längre man tittar, desto mer ser man. Ju fler ögon som ser, desto mer ser vi tillsammans!

Förbered innan

→ Plocka fram bilden i PowerPoint så att ni kan se den stort på skärm i klassrummet.

Gör så här

1. Hitta en bra tid på dagen så att det finns ork och tid, både för tittandet och konstpratet. Skapa en lugn stund, sätt er bekvämt så att alla ser bilden ordentligt. Berätta vad ni ska göra och hur det kommer att gå till. Bestäm hur länge ni ska titta, exempelvis 3–5 minuter, och ställ in tiden på din telefon eller känn av i gruppen under tittandet hur länge eleverna orkar titta – det brukar märkas när det börjar pirra i armar och ben.
2. Okej, nu testar vi. Börja med att alldeles tysta titta på bilden tillsammans. Låt blicken vandra fritt. Ge några förslag på hur ni kan titta: börja att titta på hela bilden, upptäck detaljer, färger, former eller linjer, upptäck vad som är långt fram eller långt bak i bilden o.s.v.
3. När ni har tittat var och en för sig är det dags att berätta för varandra vad ni har sett och upptäckt. Vad såg du i bilden? Låt eleverna turas om med att berätta.
4. Fortsätt att titta tillsammans och diskutera.

Förslag på frågor

→ Hur känns bilden, tycker du? Lugn, läskig eller kanske något annat?
→ Hur tror du att den här bilden skulle lukta om vi kunde känna dofterna?
→ Berättar bilden om en plats eller en tid? Vad fick dig att se det?
→ Upplever du att bilden känns stilla eller rörlig?
→ Hur är den gjord, tror du?
→ Är det något du undrar över när du ser bilden?
→ Kanske dyker det upp frågor som du som lärare inte har svar på. Perfekt! Ta reda på och utforska frågorna tillsammans.

Tips! Fler bilder i boken som passar bra till den här övningen:

Nyfiken av Alfred Stevens, sid 14
Himmelsglob av Edward Hald, sid 58
Amor triumferande bland... av Thomas Willeboirts, sid 98
Friluftsmålaren av Carl Larsson, sid 112–113

2. 30-sekunders konstkoll

Den här övningen passar bra om det inte finns så mycket tid, eller om det råkar bli lite tid över i klassrummet. Vad hinner man se på kort tid? Nu gäller det att skärpa blicken!

Förbered innan

→ Skriv ut bilden så att eleverna kan titta på den två och två, eller visa bilden på skärm i klassrummet.

Gör så här

1. Titta på bilden i 30 sekunder.
2. Vänd på bilden eller släck ner skärmen.
3. Diskutera bilden tillsammans.

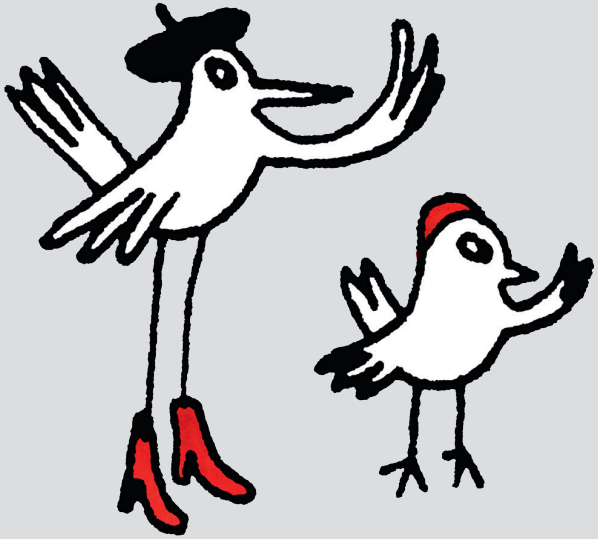

Förslag på frågor

→ Vad såg du i bilden?
→ Var fastnade din blick först?
→ Vilka detaljer upptäckte du?

4. Titta på bilden igen.
   Kanske upptäcker ni något mer?

Det är ingen tävling att komma ihåg allt, mycket eller rätt i bilden. Troligen är det olika saker som fastnar i minnet för olika personer. Det är spännande att lyssna på varandra – kanske har ni tillsammans sett mycket av bilden, trots kort tid.

Tips! Ni kan självklart utmana blicken ännu mer och korta ner tiden, till exempel till 15 eller 10 sekunder!

3. Detalj-pusslet

Ett sätt att se är genom att först utforska bara en liten del av en bild innan man ser hela. Att fokusera på detaljer i små portioner och sedan se och skapa en helhet tillsammans är en rolig utmaning för ögat.

Förbered innan

→ Dela in klassen i ett antal grupper med 4–8 elever i varje grupp. Skriv ut en bild per grupp.
→ Klipp sedan varje bild i lika många bitar som det finns personer i gruppen. Se till att det finns någon detalj eller något specifikt att se i varje del.
→ Lägg delarna i ett kuvert. Förbered ett kuvert till varje grupp.

Gör så här

1. Dela in eleverna i grupper och dela ut ett kuvert med de klippta bitarna till varje grupp.
2. Alla i gruppen får sin pusselbit ur kuvertet. Börja med att alla får titta noga på sin bit en liten stund. Be sedan eleverna berätta och beskriva för varandra vad de ser i sin bit.
3. Efter att alla har beskrivit vad de ser i sin del är det dags att försöka pussla ihop bilden. Är det många delar och svårt att pussla ihop? Ha gärna hela konstbilden till hands så att det går att se hur helheten ser ut.
4. Avsluta med att se på hela bilden tillsammans och upptäcka varandras iakttagelser och ”detaljspaningar”.

Tips! Den här övningen passar bäst för bilder där det finns många detaljer. Det finns fler bilder i boken som också fungerar bra att dela upp i mindre delar, till exempel:

Offer till Venus av Paul Rubens, sidan 94
Amor triumferande bland... av Thomas Willeboirts, sidan 98

4. Hoppa rätt in i bilden!

Tänk om vi kunde hoppa rakt in i en bild! Den här övningen är ett fantasiexperiment som verkligen får oss att titta på ett konstverk. Med hjälp av fantasin kan man ”gå in i” bilden och bli medskapare för en stund.

Förbered innan

→ Plocka fram bilden i PowerPoint så att ni kan se den stort på skärm i klassrummet.

Gör så här

1. Utmana eleverna på ett fantasiexperiment – tänk om vi kunde göra det där som alla vet inte går, utom i fantasin förstås! Hoppa rakt in i en målning! Vad skulle hända då?
2. Berätta vad ni ska göra och hur det ska gå till: att ni ska titta på en bild tillsammans och att ni ska försöka hoppa rakt in i bilden, alldeles tysta, med hjälp av fantasin! Ni kommer att vara en stund därinne i målningen och du kommer att säga till när det är dags att ”hoppa ut” igen.

Förslag på frågor

→ Var kommer du att landa någonstans inne i bilden?
→ Vad ser du?
→ Vad gör du därinne?
→ Vad händer?

3. Ett, två, tre. Nu hoppar vi in!
4. Efter en liten stund är det dags att hoppa tillbaka till verkligheten.

Förslag på frågor

→ Vad hände därinne i bilden?
→ Hur kändes det? Var det varmt eller kallt?
→ Vilka slags ljud hörde du?
→ Kände du några lukter? Vilka?
→ Var du ensam eller träffade du någon? Berätta!

Den här övningen är ett roligt sätt att utforska en bild där vad som helst kan hända för en kort stund! Vår fantasi är oslagbar!

Fruit faces och kycklingnäsor!

På sidorna 38–39 i boken finns texten *Dags för ögongympa!* och en bild av målningen *Kocken* av Giuseppe Arcimboldo. Den målningen kan ses från två olika håll.

Om ni blir nyfikna på att titta på fler kluriga bilder gjorda av Arcimboldo finns det några till i Nationalmuseums samlingar (finns i PowerPoint): fyra porträtt som speglar de fyra olika årstiderna, ett porträtt som brukar kallas *Juristen* och en målning som vid första ögonkastet liknar en häst. Dessa målningar är spännande att titta på och samtala om.

Vem är du? Vem är jag?

Titta lite närmare på Arcimboldos porträtt *Juristen*. Utgå ifrån målningen för samtal kring identitet och frågor som: Vem är jag? Vad gillar jag att göra? Vad tycker jag om?

Ibland kan föremål, kläder eller en miljö i ett porträtt berätta något om den som är avbildad. I det här porträttet är hela kroppen uppbyggd av olika saker. Berättar det något om personen i målningen? I så fall vad? Ibland, när vi försöker klura ut en bild, kan vi också få hjälp av titeln.

1. Börja med att titta på bilden och diskutera i klassrummet.

Förslag på frågor

→ Vem kan det här vara?
→ Vad består personens kropp och ansikte av?
→ Kan de olika sakerna i bilden berätta något om den avbildade? I så fall vad?

2. Fundera sedan vidare på hur era porträtt skulle kunna se ut om hela kroppen och huvudet bestod av saker som berättar vilka ni är, vad ni gillar att göra, vad ni tycker om o.s.v. Hur skulle till exempel ett självporträtt bestående av fotbollar, böcker eller tacos se ut?
3. Berätta för varandra vad era självporträtt skulle bestå av och varför.
4. Blir ni riktigt inspirerade? Teckna eller måla era självporträtt inspirerade av Arcimboldo!

Rygg mot rygg – teckna

Den här övningen handlar både om seendet och observation, men också kommunikation: om att kunna beskriva och ge instruktioner. Den handlar också om att lyssna och samtidigt låta handen teckna det den får beskrivet för sig.

Förbered innan

→ Skriv ut bilder på olika konstverk ur boken (finns i PowerPoint).
→ Siktrutor. Det finns att skriva ut och klippa till.
→ Papper och pennor samt ritunderlag.

Gör så här

1. Dela in klassen i grupper om två personer. Den ena får rollen som *betraktaren* och den andra som *tecknaren*. Varje par sätter sig rygg mot rygg. *Betraktaren* ser en bild som är uppsatt på väggen och *tecknaren* sitter med ryggen mot kompisen och har papper och penna redo.
2. *Betraktaren* tittar på bilden genom en siktruta och väljer på så sätt en liten del av bilden. *Betraktaren* beskriver vad den ser i sin ruta för *tecknaren*, som i sin tur ritar enligt instruktionerna på sitt papper.
3. När *betraktaren* har beskrivit det den ser i sin siktruta och *tecknaren* har tecknat ner allt, är det roligt att tillsammans se på teckningen och se om det finns likheter eller skillnader mellan den och det som syntes i siktrutan.
4. Dags att byta roller och bild att titta på!

Skärp blicken – hur smått kan det vara?

På Nationalmuseum finns konst och föremål som är väldigt stora – det finns tavlor stora som filmdukar och skulpturer som väger flera tusen kilo! Det finns också massor av konst som är så minimal att den nästan inte syns.

I boken på sidorna 44–45 finns en bild av en ring och texten *Titta, titta noga!* Innan ni läser den texten kan det vara roligt att titta på ringen i dess naturliga storlek. Här gäller det att spänna blicken och titta noga! Bilden på ringen finns att skriva ut och klippa till små bilder till varje elev. Se mall.

Förbered innan

→ Mini-bilder på ringen i naturlig storlek. Skriv ut och klipp till så att varje elev får varsin bild.

→ Ha bilden av ringen redo i PowerPoint för att kunna visa den på skärmen i klassrummet. Det är spännande att se samma föremål som jätteliten och som väldigt stor. Då kan man jämföra storlek och skala.

Gör så här

1. Dela ut en mini-bild av ringen till var och en.
2. Vad ser du i bilden? Ge eleverna lite tid att titta på bilden och samtala sedan om det ni ser.
3. Avsluta med att tillsammans titta på bilden från boken eller på skärmen och läsa texten *Titta, titta noga!* Kanske dyker det upp frågor och funderingar som ni kan utforska vidare!

Bildmaterial + mallar

1. *Blomsterstilleben med fruktskål och ostron*, olja på duk, Jan Davidsz. de Heem, 1665–1672
2. *Kocken*, olja på trä, Giuseppe Arcimboldo
3. *Möjligen Ulrich Zasius (1461–1536), humanist, rättslärd, målningen betecknas vanligen Juristen*, olja på duk, Giuseppe Arcimboldo, 1566
4. *De fyra årstiderna: ”Primavera Estate”*, etsning på papper, Giuseppe Arcimboldo
5. *De fyra årstiderna: ”Autunno Inverno”*, etsning på papper, Giuseppe Arcimboldo
6. *Den trojanska hästen*, olja på duk, Giuseppe Arcimboldo
7. *Ring*, guld, silver, diamanter, elfenben och emalj, Johan von Bilang, 1762

1

PRIMAVERA
ESTATE

AVTVNNO
INVERNO